

Az I. világháború mindennapjai

Egy miskolci polgár naplója

Vadrózsa23

Porcs János

Tartalom

I. Bevezetés	3
II. Kutatásmódszertan	5
III. Porcs János rövid életrajza	7
IV. A háborús évek	10
1. 1914 eleje	10
2. A háború kitörése	11
3. A háború beleszól a mindennapokba	15
3.1. A katonák	15
3.2. Az iskola	17
3.3. A Takarékpénztár	21
3.4 A városi közgyűlés	23
4. Személyes tapasztalatok	26
4.1 Levelek a frontról	29
4.2 Hírforrások	31
4.3 Mindennapok	33
V. Összegzés	35
VI. Irodalomjegyzék	36

I. Bevezetés

1914. július 28. - kitör az első világháború, elkezdődik az első nagy világégés, melyet nagyon sok nemzet komolyan megsirat a rengeteg elvesztett emberélet miatt. Bár korántsem született róla annyi írás, műalkotás, mint a második világháborúról, ez is nyomot hagyott az emberiségen. Eric Maria Remarque tollából 1929-ben, 10 évvel a II. világháború előtt jelent meg a megdöbbentő regény, a *Nyugaton a helyzet változatlan*. A regényben egy fiatal katona oldaláról ismerjük meg a háborút, aki boldogan, a nép által ünnepeelve vonul hadba 16 évesen, sok többi társával együtt, majd pedig, bár már úgy érzi az olvasó, hogy túlélő lesz belőle, elesik a fronton, növelve az áldozatok számát.

A történelemkönyvek és korábban a történészek is általában a hadmozdulatok oldaláról mutatták be a háborúkat, ritkán jelenik meg a háterszág, pedig a háterszág akkor is részese a háborúnak, ha nem kap semmiféle támadást. Mindig is érdekelt a történelemnek ez az oldala, s amikor tudomást szereztem Porcs János naplójának a létezéséről, arra gondoltam, hogy itt a lehetőség olyan ember tollából, első kézből információt szerezni, aki a háterszágban élte végig az eseményeket.

Porcs János Miskolc egyik megbecsült polgára volt, 1838-1932 között élt. 1855-től 1916 végéig vezette naplóját, amiből sajnos mára már nagyon sok rész hiányzik. Dobrossy István szerint ez kb. 500 oldal, a teljes napló terjedelmét három és félezer oldalra teszi. A napló a korszak fontos iskolatörténeti, egyháztörténeti, közigazgatás-történeti és közéleti, eseménytörténeti feljegyzéseket tartalmaz.¹ Szerencsére a háború kitörése benne van és egészen 1916 végéig nyomon lehet követni az eseményeket. 1916. december 21. az utolsó naplóbejegyzés, utána már nem ír többet. A naplót 1856-ban kezdte el írni, mikor Sárospatakra került, ahol teológiát tanult. Valószínűleg Sárospatakra kerülése olyan hatással volt rá, ami arra készítette, hogy leírja gondolatait, érzéseit és ez később szokássá vált. Naplóját napi rendszerességgel vezette és általában az időjárással kezdte a leírást, de előfordul olyan is, hogy az adott nap lejegyzésénél a végére kerül ez az információ. Az időjárást az aznap történtek követik: milyen hivatalban járt aznap, ott mit intézett, ki látogatta meg, kik látogatták meg, kitől kapott levelet, ill. ő maga kinek írt, valamint, hogy kiket köszöntött fel

---

¹ Dobrossy István: *Miskolc írásban és képekben*. Miskolc, 2003. 10. kötet 42 p.

Az I. világháború mindennapjai

---

nevük napja alkalmából vagy őt kik köszöntötték fel. De megemlékezik a születésnapokról is. Írása idős korára remegőssé vált, a rendezett sorok pedig rendezetlenné. Ennek nagyrészt szemének romlása az oka. Már 1915-ben is írja, hogy írni és leveleket olvasni még tud, de az újságot már felolvassák neki.

Naplóíró szokása nem változott a világháború alatt sem, a bejegyzések mindennaposak voltak, de már kiegészítve a háborúval kapcsolatos eseményekkel, problémákkal. A napi bejegyzések nagyjából azonos terjedelműek, de van egy-két kirívó nap, amikor hosszan vagy éppen alig ír. A rövid bejegyzések általában az aznap időjárásról szólnak, a hosszabb mondanak el gondolatokat, mély érzéseket vagy éppen egy-egy bizottsági ülés fontosabb eseményeit.

A naplóra nem véletlenül bukkantam rá: Mikor Porcs Jánosról szóló könyvek után kutattam a könyvtárban, a kezembe akadt Dobrossy István *Miskolc írásban és képekben* című munkája, melyben egy naplóról ír, mit Porcs János vezetett. Ezek után elkezdtem a családomnál érdeklődni, mivel magam is az egyik egyenes ági leszármazottja vagyok, hogy mit tudnak róla, mígnem azt a tanácsot kaptam, hogy keressem a Herman Ottó Múzeumban, ahol végül is rátaláltam.

Elsősorban a háború oldaláról vizsgáltam a naplóbejegyzéseket, de sok más szempontból lehetne még. Azért az első világháborúról szóló részt emeltem ki a naplóból, mert e hatalmas anyag legjobban behatárolható része az 1914-től 1916-ig terjedő időszak. Az első világháború keretet adott neki, ami megkönnyítette a vizsgált rész kiválasztását, mivel a napló terjedelme túlságosan nagy ahhoz, hogy itt a teljes bemutatásra kerüljön.

II. Kutatásmódszertan

A mindennapi élet kutatása az 1960-as é 1970-es években indult meg. A szociológia a mindennapi élet szubjektív tapasztalatának vagy megjelenésének a kutatása felé fordult. A mindennapok világát az emberek értelmezése nyomán létrejövő valóságként tételezte fel. Ez a jelenen kívül a múltat, az elődök világát is magába foglalta, például a hagyomány révén.² Fontos azonban tisztáznunk a „mindennapi élet” kifejezést, mert sokféleképpen magyarázható. Fónagy Zoltán és Gyáni Gábor is kissé máshogy magyarázza, de hozzám inkább Fónagy Zoltán definíciója áll közelebb.

Gyáni Gábor a mindennapi élet fogalmát a következőképpen határozta meg: „minden olyan tevékenység, amely a munkával, a magánélettel és a társas élettel kapcsolatos, egyszerűen a rutinszerűen zajló hétköznapi élet megannyi banális eseménye, s természetesen az is, ami erről mint tudás a fejekben rejtőzik.”³ Fónagy Zoltán szerint a mindennapok tárgyát nehéz definiálni és a kutatók között sincs egyetértés ebben. De tárgyaként két eltérő meghatározás honosodott meg. Az egyik szerint mindennapiak a repetitív⁴, a megismétlődő, visszatérő, rutinszerű cselekvések, gondolatok, észlelések, amelyek „megkímélik” az embert a folytonos bizonytalanságtól, kételyektől, döntési kényszerektől, szemben a kivételes történésekkel. Ez a repetitív gondolkodás és cselekvés a társadalmi alárendeltségi viszonyok stabilitásának alapja. Ezen meghatározás feltételezi, hogy a mindennapi és nem mindennapi szférái szétválaszthatók és e két szféra hierarchikus viszonyban áll egymással, az utóbbi felsőbbségével.⁵ A másik felfogás szerint a mindennapok történetének középpontjában elsősorban nem a napi túlélés szituációinak rekonstrukcióját kell állítani, hanem az ember társadalmi gyakorlatát. Azt kell mutatni, hogy a „nagy folyamatok” által érintettek miképpen voltak egyúttal cselekvő alanyai is, nem pusztán tárgyai az átalakulásoknak, hogy ezek „nem az emberek háta mögött” zajlottak le. A középpontba kell állítani azokat a formákat, ahogyan az

---

² Csíki Tamás: *A mindennapok emlékezete a paraszti társadalomban*. (kézirat)

³ Gyáni Gábor: *A hétköznapiak historikuma*. In.: *A hétköznapiak historikuma*, (szerk.) Dusnoki-Draskovich József – Erdész Ádám, Gyula, 1997, 11 p

⁴ Ismétlődő

⁵ Fónagy Zoltán: *A mindennapok története – Antropológiai perspektívák a német társadalomtörténet-írásban*. In.: *Nemzeti és társadalmi átalakulás a XIX. században Magyarországon*. (szerk.) Orosz István – Pölöskei Ferenc, Bp. 1994. 370-371 p.

emberek a világukat „sajátjukká teszik”, miközben alakítják is.⁶ Úgy vélem, hogy én a második értelmezést igyekszem megvalósítani a dolgozatomban. Remélem, hogy sikerrel.

A napló új értelmet nyert történeti forrásként a történeti antropológia megjelenésével.⁷ A történeti antropológia segít abban, hogy a naplót antropológus szempontból vizsgálhassuk.

Gyáni szerint a napló fő értéke nem a történelmi múltra vonatkozó „elsődleges” adatok, hanem a *szubjektív történelem*, ami a primer dokumentálásban rejlik.⁸ Magam is ezt a szubjektív történelmet szeretném megfogni azáltal, hogy igyekszem bemutatni az I. világháborút Porcs János szemével.

A napló elolvasása után igyekeztem a háborúra vonatkozó részeket kiszedni és azokat különféle logikai elvek alapján csoportosítani, majd ebből létrehozni az egészet. Philippe Lejeune könyve, az „Önéletírás, élettörténet, napló” című műve segített abban, hogy a naplót az általános három tagolással feloszthassam magamban.⁹ Ez alapján már könnyebb volt felépítenem a dolgozatomat és ez technikailag sokat segített a napló feldolgozásában.

---

⁶ Fónagy: i. m. 371 p.

⁷ Gyáni Gábor: *Az utca és a szalon*. Bp., 1998. 57 p.

⁸ Gyáni Gábor: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése*. Bp., 2000. 149 p.

⁹ Philippe Lejeune: *Önéletírás, élettörténet, napló*. Bp. 2003. 210 p.

III. Porcs János rövid életrajza

Porcs János 1838. november 7-én született Miskolcon. Édesapja Porcs János, édesanyja Németh Zsuzsanna. 1855-ben Sárospatakra ment teológusnak, ahol azonnal nevelő lett, majd egyre jövedelmezőbb nevelőséget kapott. A teológiát kitűnő osztályzattal végezte. 1860. május 10-én Tiszabúdre került, ahol Oláh Károly két fiának lett a nevelője. 1864-ben letette a lelkészi vizsgát, kitűnő osztályzattal. 1864. szeptember 24-én Böcsre rendelték segédlelkésznek.¹⁰

1868-ban lett a miskolci református főgimnázium tanára, valamint az országos középtanodai tanáregylet tagjává is lett. 1870-ben pedig bevásztották az egyházi jegyzőségbe is. Az 1875/76. évi iskolai évben a főgimnázium igazgatójának nevezték ki. 1879/80. iskolai évben a főgimnáziumi tápintézet felügyelője lett. 1872-ben városi képviselővé választották 6 évre, majd 1878-ban és 1884-ben is 6-6 évre. Mint városi képviselő a nevelési szakosztály jegyzője lett, majd a miskolci polgáriskola felállítása után a nevelésügyi szakosztály tagjává vált. A miskolci takarékegylet tagja és néhány évig évi számvizsgáló volt, majd az egylet igazgatósági tagjává lett 1876-ban.¹¹ 1900-ban vonult nyugalomba.

1868. október 12-én feleségül vette Herke Erzsébetet, kitől 6 gyermeke született: Erzsébet, János, Ilona, Margit, István és Kálmán. Ilona nevű leányát 1873-ban veszítette el egy éves korában, míg feleségét 10 évre rá, 1883-ban.¹² Házasságuk szerelemből kötött és Porcs János mindig megemlékezik naplójában elhunyt felesége névnapjáról, születésnapjáról, házassági évfordulójukról és halálának évfordulójáról. Minden megemlékezésben szeretettel ír róla és mély fájdalommal ír minden olyan emlékről, amely feleségéhez köthető. Szerencsés szerelemről beszélhetünk az esetükben, mivel nagy társadalmi különbség nem igazán volt közöttük. A Herke család jobbágyi sorból emelkedett a nemesek közé. 1687-ben kaptak I. Lipót császártól címeres nemesi oklevelet. A család 1732 körül települt át Torna megyéből

---

¹⁰ Somogyi Gábor: *Porcs János miskolci lelkész, tanár önéletrajza*. In.: Széphalom, A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve, Sátoraljaújhely, 2008. 18. kötet 435-436 p.

¹¹ Somogyi: i. m. 436-439 p.

¹² Somogyi: i. m. 439 p.

Miskolcra, ahol kereskedéssel foglalkoztak.¹³ Erzsébetnek azonban nem volt fiú testvére csak egy nővére és apja testvérének sem született fia, így a család férfiágon megszűnt létezni.

Porcs János a felesége halála után, 1890-ben újra megnősült és özvegy Muháltz Ödönnét, született Debreczeny Júliannát vette feleségül, ki 1915. október 21-én hunyt el.¹⁴ A második házasság okát egyenlőre csak találgatni lehet, mert erre vonatkozólag eddig még semmit nem találtam. Az egyik feltételezésem, hogy két legkisebb gyermekének akart anyát hozni a házhoz, hiszen a legkisebb gyermek, Kálmán, még csak 5 éves volt édesanyja halálakor. A napló tanúsága szerint ez nem volt boldog házasság. Julianna halála után Porcs János sokat panaszkodik 25 évnyi házasságukra és mindig felemlíti, hogy mennyi fájdalmat és szenvedést okozott neki az asszony és milyen gonosz volt életében és még halála után sem változott ez, mivel a végrendeletével sok bosszúságot okozott Porcsnak. Juliannának egyébként ez szintén a második házassága volt.

Porcs János rá 17 évvel, 1932-ben hunyta le végleg szemeit Miskolcon, teljes szellemi frissességben. Halála előtt pár évvel teljesen elvesztette szeme világát és ágyban töltötte utolsó éveit.¹⁵ Sírhelye a református Avasi temetőben áll, mely kiemelt védeltséget élvez.

Porcs kiterjedt kapcsolatrendszerrel rendelkezett. Régi tanár társaival, tanítványaival folyamatosan tartotta a kapcsolatot. Odafigyelt a névnapokra és nem csak a rokonokat, de az ismerőseit is felköszöntette. Mivel több bizottság tagja is volt, valamint az egyház vezetőségéhez is tartozott lelkeszi mivolta miatt, ill. mint nyugalmazott tanár még mindig tagja volt a református főgimnázium bizottságának és a református felsőbb leányiskola felügyelő bizottságának és nem utolsó sorban a városi közgyűlés tagja is volt, így folyamatos kapcsolatot tartott fent Miskolc vezetőrétegével. Ennek köszönhette azt, hogyha bármi problémája volt vagy szüksége volt valamire, akkor sokkal hamarabb el tudta intézni, amire szüksége volt, mert csak fel kellett keresnie az illetékest, aki nyomást tudott gyakorolni az adott ügyben és ezzel el is tudta intézni dolgait.

De magas pozíciói mellett nem elhanyagolható irodalmi munkássága sem. 1876-tól a Miskolc című lap, 1881-től a Borsodmegyei lapok munkatársa volt. 1884-től Miskolc és Vidéke számára májusig közleményeket adott ki. Lefordította és kiadta Zschokke Henrik *Kék csoda* című elbeszélését. Zschokke írásai közül többet is lefordított. Saját név alatt és

---

¹³ Somogyi Gábor: A Somogyi család története. Bp., 2008. 274-282 p.

¹⁴ Somogyi Gábor: *Porcs János miskolci lelkész, tanár önéletírása*. In.: Széphalom, A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve, Sátoraljaújhely, 2008. 18. kötet 443 p.

¹⁵ Leszih Andor: *Régi Miskolci Krónikások*. In: Borsodi Szemle, 1959. III. évf. 3. sz. 23-24 p.

álneveken is írt. Cikkek jelentek meg a neve alatt a Sárospataki füzetekben, a Gombostűkben, az Egyetértésben és a Házi kincstárban.¹⁶

A naplóból egy következetes és precíz embert ismerhetünk meg, aki kötelességeit idős korában is szorgalmasan végzi. Általában nem ír az érzelmeiről, csak a mindennapi eseményekről. Ha megörökíti érzéseit, akkor azok nagyon fontosak voltak számára, mivel papírra vetette őket. Ilyen az aggodalom a fiai iránt, akik a fronton harcolnak vagy az fájdalom, amit írása szerint a második felesége okozott neki az életében és a végrendeletével. De leírja félelmét is, hogy szeme romlása és a háború miatt, lehet, hogy már nem is láthatja szeretteit. Nagyon örül annak is, hogy végre a saját szobájában és ágyában aludhat, mert a katonák elszállásolása miatt nekik is fogadniuk kellett tiszteket. És ott van még az a boldogság is, amit az okoz számára, hogy második felesége halála után lánya és családja hozzáköltöznék. Ekkor érzi azt, hogy családban él és ez boldogsággal tölti el.

Arcképe viszont szigorúságot tükröz, tekintete nem tűr ellentmondást. A napló alapján, bár nem ír magáról jellemzést, mégis ez a kép tükröződik. Sokszor elírja, ha javasolt valamit valamelyik bizottságnál és azt elfogadták. Bár nem hangsúlyozza, mégis hangsúlyos a számára, hiszen ő maga hozakodott elő javasolataival. Mindez érthető, hiszen a napló róla szól, így ezek a momentumok nagyon is fontosak számára. Ha valami vita alakul ki a bizottság ülésén, akkor igyekszik úgy leírni, hogy az ne hasson döntőbíráskodásnak, így mind a két fél oldalát megismerhetjük.

Személye jelentős volt a városi élet irányításában, ugyanúgy, mint a református iskolák vezetésében. Betöltött pozíció miatt joggal mondható, hogy Miskolc városának kiemelkedő személyisége volt, aki sokat tett a városért.

Bár ez csak egy rövid életrajz, ill. személyiség rajz Porcs Jánosról, mégis kitűnik, hogy komoly életművet hagyott maga után.

---

¹⁶ Somogyi Gábor: *Porcs János miskolci lelkész, tanár önéletrajza*. In.: Széphalom, A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve, Sátoraljaújhely, 2008. 18. kötet 439-440 p.

IV. A háborús évek

Porcs János az újév első napján hálát ad Istennek, hogy megélte a következő évet, illetve elkészíti számadását az elmúlt év bevételeiről és kiadásairól. Megnézi a bevétel és a kiadás arányát, majd leírja, hogy melyek voltak a nagyobb kiadások. És ez minden évben megfigyelhető nála. Ezután minden év ugyanúgy folytatódik: Takarékpénztári bizottsági ülések, iskolai ülések, kártyázások a Polgári egyletben, ismerősök meglátogatása, valamint vendégek fogadása. Nem volt ez másként 1914-ben sem.

1. 1914 eleje

Az 1914-es év nyugodtan és szerencsésen kezdődött. Pusztán az öregséggel járó gyengeség és nehézség mutatta az évek gyors múlását. Porcs János hálát adott Istennek, hogy az újév ilyen békésen indult.¹⁷ Ezután ment minden a szokásos kerékvágásban. A Takarékpénztár végrehajtó bizottságának mindennapi ülései, az unokáknak, a sógorának, vejének, lányának és más ismerősöknek a látogatásai, illetve az általa tett séták a számára ismerős és kedves emberekhez. De nem csak a Takarékpénztár végrehajtó bizottsága az egyetlen, ahova gyakorta járt. Ott volt neki a Polgár egylet, a református egyház különböző ülései, a főgimnázium¹⁸ és a felsőbb leánygimnázium ülései, valamint a Takarékpénztár igazgatósági ülése. A városi tanácsban, mint választott tag igyekezett Miskolc érdekeit nézni. És minden napra jutott valamilyen elintézni való.

A mindennapi dolgok mellett azért egy-két nem hétköznapi dolgot is megemlít Porcs a naplójában. Ilyen például az Albánia fejedelméről szóló rész is, melyben elmeséli, hogyan lett meg Albánia uralkodójának az elveszett órája. A miniszterelnöknek sikerült rálelnie az elveszett órára, amely az igazságügyi miniszternél volt, de a király nem akart bonyodalmat, ezért kérte miniszterelnökét, hogy hagyja az órát, nem kell visszaszerezni, de a miniszterelnök mégis visszavitte eredeti tulajdonosának úgy, hogy az igazságügyi miniszter semmit sem vett

---

¹⁷ Herman Ottó Múzeum, Történeti Dokumentációs Gyűjtemény, 53. 4500. 1. 20. Porcs János naplója. 1914. január 1. 2944 p. (A későbbiekben HOM HTD ként lesz feltüntetve a lábjegyzetben.)

¹⁸ A mai Lévy József Református Gimnázium és Diákotthon.

észre.¹⁹ Ennél a momentumnál azonban megáll a történet. E kis rész felvet néhány kérdést: Miért volt olyan fontos ez az esemény Porcs Jánosnak, hogy megörökítette naplójában? Miért nem folytatta a történetet, mikor egyértelmű, hogy a királynak volt valamilyen reakciója miniszterelnöke cselekedetére? Talán az újságokban is csak ennyi volt benne vagy mindössze ez a rész volt, amit érdemesnek tartott arra, hogy megemlékezzen róla? Ezekre a kérdésekre, egyelőre, még nem találtam meg a választ, de mindenesetre feltűnő, hogy ilyen hosszan ír erről a nem is Magyarországot érintő eseményről; ugyanakkor egyértelmű, hogy valami miatt Porcs János számára fontos volt, hiszen sem előtte, sem pedig utána nem ír le hasonló történetet.

A mindennapokat két utazás szakítja csak meg. Az egyik a Budapestre való felutazása a feleségével, ahová szemvizsgálat céljából mentek. Tudniillik Porcs János látása ekkor már nem volt teljesen tökéletes, de írni és olvasni még mindig jól tudott. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a naplója maga. Budapestem meglátogatták István fiúkat, ki ügyvédként tevékenykedett, valamint István családját. Budapesten csak pár napot töltöttek, majd hazautaztak.²⁰ A másik ilyen esemény a nyaralásuk volt 1914. július 8-a és július 29-e között Tátralomnicon. Kellemes kikapcsolódás volt számukra, sok túrával, pihenéssel és városlátogatással. Tovább is maradtak volna, ha Porcs Jánosnak nincs az a félelme, hogyha kitör a háború, akkor nem tudni, miként lehet majd Tátralomnicról hazajutni. Így tehát július 29-én hazautaztak.

2. A háború kitörése

A békés és megszokott hétköznapiakat beárnyékolta 1914. június 28-a, amikor is Szarajevóban a trónörökös, Ferenc Ferdinándot és feleségét egy szerb diák meggyilkolta. A trónörökös egy hadgyakorlatot akart meglátogatni, miközben támadás érte. A hírek a merényletről már aznap eljutottak Miskolcra az újságokon keresztül. Porcs János így emlékezik meg erről²¹: „[...] Délután, mikor a Polgári egyesületbe mentem, beszéltek, hogy Ferenc Ferdinánd trónörökös és felesége, Chotek Zsófia, bomba merénylet áldozataivá lettek Szarajevóban. – 4 óra után már lapok hirdették a merényletet. – Később a hír módosult annyiban, hogy a bomba merényletnél a trónörökös és felesége épen megúszták; de később egy másik merénylet pisztolyból lőtte agyon őket. – A bombavető egy szerb betűszedő volt, a

---

¹⁹ Uo. 1914. március 22. 2972 p.

²⁰ Uo. 1914. március 17-19. 2968-2971 p.

²¹ Az idézetek az eredeti helyesírással kerültek bele a dolgozatba.

gyilkosságot elkövető pedig egy szerb kereskedelmi tanuló, ki 18 éves. – Mind a kettőt elfogták. - A bombavetésnek is vannak áldozatai.”²² Ezzel a tömör közléssel le is zárja a dolgokat. Nem elemzi a következményeket, csak tudósít a naplójában. A merényletről több szó később sem esik, pusztán annyit ír, hogy megemlékezést tartottak Ferenc Ferdinánd és felesége tiszteletére.²³ Érdekes, hogy ez a bejegyzés rövidebb, mint a korábban említett anekdota Albánia fejedelmének az órájáról. Ebből arra következtettek, hogy amikor a merényletet olvasta még nem gondolt arra, hogy egy háború fog erre hivatkozva kirobbanni. Semmiféle egyéb kommentárt sem fűz hozzá, nem próbál következtetéseket levonni, egyszerűen és tényszerűen közli a hírt, szinte tudósít.

Július 26-án megemlíti, hogy „tegnap este 6 órakor kellett volna a szerb kormánynak az osztrák-magyar kormány által küldött ultimátumra felelni, de a távirati hírek szerint a szerbek nem válaszoltak és Giessl osztrák-magyar követ elhagyta Belgrádot. Hír szerint a Tátralomnicon nyaralók közül is híttak be egy pár tartalékost. [...]”. A következő napon pedig ezeket írja: „[...] A tegnapi lapok megerősítették azt a hírt, hogy a szerbek az ultimátumra nem kellőleg válaszoltak. Giessl osztrák-magyar követ a válasz átvétele után azonnal átjött Zimonyba. – A mozgósítási behívókat azonnal szétküldték, a háború valószínű. – [...]”. Mindezek után dönt úgy, hogy hazajönnek, mert „a háború kitörésekor a haza utazás akadályokkal járhat”. Tátralomnictól szomorú búcsút vett, sőt úgy érezte, hogy ez számára végső búcsú lesz, mert ezt írja erről a naplójában: „Mintha a hegyek közelebb jöttek volna, mintha csak könnyítették volna a rám nézve valószínűleg végső búcsút.”²⁴ Bár nem tudhatta, hogy a háború hogyan végződik, és hogy Trianon után ez az egész felvidéki rész elkerül Magyarországról, pontosan ezért szomorú búcsúja a következmények mai tudatában még fájdalmasabbnak tűnik.

Július 31-én már elterjedt a híre az általános mozgósításnak. Porcs János úgy gondolta, ez annak köszönhető, hogy „az orosz Szerbia segítségére lesz”. Figyelmeztette Kálmán²⁵ nevű fiát is az általános mozgósításra. A hírre, hogy legkisebb gyermekét is behívták, nem kellett sokat várni, mert Kálmán már másnap bejelentette, hogy augusztus 4-én neki is be kell vonulnia. Ez alól János másik fia, István²⁶ sem volt kivétel, akinek a behívásáról augusztus 5-én szerzett tudomást. Őt Nagykárolyba küldték, míg Kálmán egy darabig maradhatott még

---

²² Uo. 1914. június 28. 3008 p.

²³ Uo. 1914. július 1. 3009 p.

²⁴ Uo. 1914. július 28. 3026 p.

²⁵ Református tanár

²⁶ ügyvéd

Miskolcon.²⁷ Fiai bevonulásának a híre aggodalommal és félelemmel töltötte el, ami természetes érzelmek egy apától, aki fél, hogy elveszti a fiait a fronton.

A besorozás azonban az intézetek dolgozóit sem kímélte. A Takarékpénztárból 13 hivatalnoknak és szolgának kellett katonának mennie. A Takarékpénztár ezért eldöntötte, hogy a fizetésüket a családjuknak fogja kiadni. Sőt „biztosította őket arról, hogy munkaképtelenség esetén jogos nyugdíjokat fogják kapni; halál esetén pedig családjuk is kap nyugdíjat.”²⁸ Mindezek mellett a vidéki fiókokból besorozottak helyét is pótolták ideiglenesen.

Augusztus 2-án már azt jegyzi fel a naplójába, hogy folyamatosan (nép)felkelőket²⁹ látni az utcákon. Miskolcon több helyen is jegyezték őket. Rengeteg ember jelentkezett, kiket már magán házaknál is elkezdtek elhelyezni. Csak Porcs Jánosék szomszédjában 40-50 embert szállásoltak el. A nagyszámú ember odaköltöztetésének az volt az oka, hogy ott 2-3 lakás üresen állt.³⁰ Porcsékhoz pedig két, Kövesdre³¹ való katona került, Ádám Pál és Kaló József.³² Augusztus 10-én eltávoztak, mivel a rendőrséghez rendelték őket, ugyanis a rendőrségen csak 7 ember maradt, mivel a többieket elvitték katonának. Augusztus 25-én azonban újabb két embert szállásoltak el náluk. Az ő távozásuk után újabb tisztek érkeztek. Közülük Adriányi Béla hadnaggyal sikerült baráti kapcsolatot kialakítani, akivel így az együttélés nem vált szenvedéssé. Adriányi hadnagyról sok apró részletet lejegyzett Porcs János a naplójába, ami szintén azt jelenti, hogy szimpatikusnak találta. Barátságukat az is alátámasztja, hogy Adriányi a frontvonalról levelezésben állt a napló írójával.³³ Adriányi hadnagy és szolgálja (Lénárt Mátyás) teljes nevéről csak az október 19-i bejegyzésből szerzünk tudomást, pedig már augusztusban beköltöztek a Porcs házaspárhoz. Ennek ellenére egészen októberig csak az új lakók vezetéknévét ismerhetjük meg. Itt felmerül a kérdés, hogy vajon miért nem tartotta fontosnak hamarabb teljesen megnevezni őket? Egy olyan precíz ember, aki minden egyes alkalommal részletesen leírja a neveket, mint például a veje testvére esetében, aki Özv. Nagy Mihályné, de Porcs mindig hozzá teszi még, hogy született Szabó Ida, ebben az esetben miért ilyen „hanyag” a hadnagy és szolgálja esetében? Ezt esetleg azzal lehetne magyarázni, hogy a hadnagyot az elején tehernek érzi, olyan személynek, aki újfent

---

²⁷ István Budapesten élt, Kálmán pedig Miskolcon.

²⁸ Uo. 1914. augusztus 1. 3030 p.

²⁹ A katonai behívások mellett rengeteg önként jelentkező is akadt, aki katonának akart állni. Őket nevezi Porcs János (nép)felkelőknek, bár szóhasználatában nem következetes, mert behívott katonákra is sokszor használja.

³⁰ Uo. 1914. augusztus 2. 3032 p.

³¹ Valószínűleg Mezőkövesd érti alatta.

³² Uo. 1914. augusztus 10. 3034 p.

³³ Uo. 1914. augusztus-szeptember

felborítja a házaspár nyugalmát, így egyfajta tiltakozásként, nem írja le a teljes nevet, csak a keresztnévét. Ez azonban csak feltételezés, mivel erre a kérdésre sehol sem találtam magyarázatot a naplóban.

Adriányival kapcsolatban Porcs János leírta még, hogy „mikor idejött [a hadnagy], egy nemzeti színű zászlót hozott magával, melynek közepére egy öreg főt festett egy apáca, ki neki a zászlót adta és gondjaira bízta. – A zászlót itt hagyta, és arra kért, hogy azt őrizzük meg, majd eljön érte; mert azt becsessé teszi a ráfestett arckép. – A feleségem a zászlót az éléskamrába helyezte el, hogy valami baj ne érje.³⁴ Innentől kezdve Adriányi már nem igazán szerepel a naplóban, legfeljebb csak annyit említ meg, hogy levelet küldött.

Adriányi hadnagy kiköltözése után Porcs János fellélegzett, hogy szobáját visszakaphatja. Szinte közvetlenül Adriányi elmenetele után, aki október 19-én 4 órakor hagyta el Porcs Jánosék házát, már 5 órakor megjelent egy zászlós és közölte, hogy „azt a szobát, melyben Adriányi lakott, ő foglalja el”. Porcs János felesége, született Debreczeny Julianna, hiába kérte, hogy távozzon, a katona nem tágitott és ragaszkodott ahhoz, hogy ő már holnap beköltözik. Julianna mondta, hogy nekik arra a szobára szükségük van és ki is kell takarítani, de a zászlós ezt könnyen háritotta, mondván, hogy „háborús időben nincs szükség a takarításra”.

És másnap valóban meg is jelent a katona „már 2 óra előtt, mikor még ebédeltünk [Porcs János és felesége]”. Amint ajtót nyitottak, a zászlós szolgája már el is kezdett beköltözni a félig súrolt szobába. Porcs János szigorúan és határozottan közölte vele, hogy jöjjön ki onnan, mert ő hozzá ugyan katonát nem szállásoltak most, vagyis „a szobát erőszakkal senkinek sincs jogában elfoglalni”. A zászlós az ajtóban bemutatkozott, de a nevét Porcs János nem írta le, így kilétéről többet nem. A napló alapján a katona a bemutatkozása után arrogánsan közölte, hogy „ha valakit ide szállásolnak, el kell fogadnom [Porcs Jánosnak]”. Azonban újabb beszállásolási parancs nem történt, így Porcs jogosan tiltakozott a beköltözés ellen. De a katona elszántan el akarta érni célját, miszerint ő neki ide be kell költöznie: „hátha a muszka bejön annak majd át kell engednem a szobámat”. Kettejük között folyamatos párbeszéd alakult ki, mivel egyik fél sem hagyott fel a szándékával: „Erre én azt mondtam, hogy engem ne ijesztgessen a muszkával, mert én már 1849-ben láttam muszkát”. Az orrosszal már előző nap is fenyegetőzött a zászlós, még hozzá Juliannát fenyegette meg velük, és mikor Porcs ezt számon kérte a zászlóson, akkor tagadott mindent, de Julianna János

---

³⁴ Uo.1914. október 19. 3065 p.

állítását igazolta, amire aztán az volt a felelet, hogy „csak tréfált a feleségemmel [Porcs Jánoséval]”. De Porcs János azt mondta neki, hogy nincs joga a feleségével tréfálkozni.

Aztán újra előhozakodott a beszállásolás témájával a zászlós, miszerint őt a parancsnokság szállásolta el itt, amiben azonban az volt a hiba, hogy erről intézkedés nem érkezett Porcsékhoz. Meg amúgy sem hittek neki azok után, hogy letagadta a „muszkával” való fenyegetőzést, majd utána tréfálkozásnak állította be. Sőt előző nap fennhangon hirdette, hogy ő bizony katolikus és nem zsidó, amiből Porcs János arra következtetett, hogy ősei legalábbis kétesek, de ezt valószínűleg hangosan nem jutatta kifejezésre. Mindezen szóváltást a katona becsületsértésnek vette és feljegyezte magának, s azzal távozott végül, hogy panaszt emel a parancsnokságnál³⁵, de semmi sem történt ezen roppant kellemetlen incidens után.

Október 21-én reggel megnyugodva írja, hogy „egy hónapi szorongás után ismét a magam szobájában lehetek”. Érthető ez a megkönnyebbülés, hiszen így megszűnt a szűkösség. Öröme még egy napig sem tartott, mert délután a felesége már azzal fogadta, hogy a szobának új lakója van Bánóczi Bánóczy László hadnagy személyében. Bánóczy Sátorlajújhelyről jött és „még polgári ruhában járt”.³⁶ (Bánóczy hadnagy nevét többféleképpen is írja a naplójában /például Bánoczi Bánóczy/, így én a legvalószínűbb helyesírásnál maradtam.)

Bánóczy volt az utolsó, akit elszállásoltak Porcséknál. Az ezért járó díjat, ami 19 korona 50 fillér volt, Farkas József hozta el, Porcs János unokaöccse.³⁷

Az elszállásokért tehát kaptak a polgárok pénzt, mégis úgy láttam, hogy Porcs Jánosnak ez nem érte meg: erre a pénzre nem volt szüksége, az otthona nyugalma annál inkább. A háború tehát alig tört ki, mégis azonnal éreztette a hatását a hátszágban is.

3. A háború beleszól a mindennapokba

3.1. A katonák

A háború hatását mi sem mutatja jobban, mint a katonák állandó jelenléte a városban. Mint korábban említettem, augusztus 2-án jegyezte fel először a naplójában, hogy népfelkelők jelentek meg Miskolcon. A felkelők nagyon sokan voltak: „több felkelő jelentkezett, mint a

---

³⁵ Uo. 1914. október 20. 3066 p.

³⁶ Uo. 1914. október 21. 3068 p.

³⁷ Uo. 1914. november 15. 3076 p.

mennyire a nálunk szervezett csapatokhoz szükséges, a korosabbakat ideiglenesen haza bocsátották.”³⁸ 1914 végén, tehát fél évvel később, azonban megkezdték az elbocsátottak besorozását is, ami azt mutatta, hogy a Monarchia serege már a világháború elején komoly problémákkal küzdött.

Miskolcon az Urak utcájának³⁹ déli részén állították fel a tábori főzőhelyeket, ahol a felkelők ebédjét és vacsoráját főzték. Volt olyan, hogy az egyik szakács sőt kért vagy kést a hús felvágásához. Voltak, akik vizet kértek tőlük. A végén olyan gyakran jöttek, hogy egy vödörben vizet vittek ki egy ivóedénnyel, melyből aztán az összes víz elfogyott.⁴⁰ Mindez azt mutatja, hogy olyan alap szükségletek nem voltak meg a tábori főzőhelyeken, mint a kés vagy a só. Pedig ezek nagyon is fontosak a főzésnél, különösen, ha több embernek is ételt kell készíteni. A víz pedig minden főzésnél alap, nélkül nehezen lehetne egy főzést elképzelni. Ebből arra lehet következtetni, hogy vagy nem volt megszervezve rendesen ezeknek az önkénteseknek az étkeztetése, vagy nem számítottak ilyen sok emberre és ez okozott nehézséget. De az is lehet, hogy minkét indoknak volt szerepe. Az viszont biztos, hogy ha állandóan jöttek és kértek valamit, az mindenképpen hatott az emberek életére, így Porcs Jánosékéra is. Ráadásul a főzőhelyeket abban az utcában állították fel, ahol a napló írója is lakott, ami szintén megváltoztatta a korábbi életet az utcában. Arról nem találtam semmilyen utalást, hogy mindez Porcs Jánost zavarta-e, de elképzelhető, mert az elszállásolások is zavarták. Mivel mindenki életében változást hozott a háború, így érthető, hogy fontosnak tartotta lejegyezni a katonákról, bár nem igazán párosít hozzá érzelmet, inkább tényszerűen közli az információkat.

A katonákról szóló bejegyzések között volt egy kiemelkedő, mely nem katonákról szólt, hanem orosz foglyokról. A hadifoglyok a Hejőcsabára vezető országút mellett dolgoztak. A Népkertben is tevékenykedtek, ott a környékét kertszerűvé alakították át és utána annak nyugati oldalán kezdtek el dolgozni. Porcs János szerint erőteljes és jól megtermett emberek.⁴¹ Ez akkor azt jelenti, hogy Miskolcon is őriztek foglyokat? Ezek szerint igen, viszont akkor nem sokat, mert arról bizonyára írna a naplóban, viszont Miskolcon lévő foglyokról egyedül itt tesz említést. Ez azért is különös, mert a foglyok jelenléte a városban, főleg a belvárosban, nagy feltűnést kelthet, hogy foglyok jelenléte valaki lakhelyén fontos tényező, azonban valami miatt mégsem lehetett számára az. Talán azért, mert kevesen voltak és egyáltalán nem befolyásolták Porcs János életét. Az is lehet, hogy nem

---

³⁸ Uo. 1914. augusztus 5. 3033 p.

³⁹ A mai Petőfi Sándor utca Miskolcon.

⁴⁰ Uo. 1914. augusztus 4. 3033 p.

⁴¹ HOM HTD, 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója. 1915.június 8. 3151 p.

Miskolcon voltak elszállásolva, hanem máshol, de erről semmilyen információ nincs a naplóban. Az viszont biztos a naplóírási szokásai alapján, hogy ha a foglyok jelenlétét fontosnak vagy fenyegetőnek érezte volna, akkor többet írt volna róluk.

3.2. Az iskola

A háborúnak köszönhetően a városban mindenhol katonák voltak, akiket magán házakban, lakásokban szállásoltak el, de nem feledkezhetünk meg a harcokban megsérültekről, akiket nem magán házaknál, hanem iskolai épületekben helyeztek el, mint ideiglenes hadikórházban. Emiatt a megszokott iskolai rendszernek változnia kellett és meg kellett birkóznia a háború okozta nehézségekkel. Például a főgimnázium ülésén a behívott tanárok és segédtanárok fizetését kellett megtárgyalni. Porcs János szerint, „ha az állam a bevonultak személyi pótlékát elvonná vagy megcsónkítaná, akkor lehetne a fizetés leszállításáról szó; de, ha az iskolának módjában volna, még ezt is ki kellene pótolni. – A püspök⁴² erre azt mondta, hogy a háborús állapotot nem lehet arra felhasználni, hogy a behívott tanárok kincseket gyűjtsenek. – Mire én azzal válaszoltam, hogy még eddig nem igazán volt arra példa, hogy valaki a hadnagyi fizetéséből kincseket gyűjtött volna.”⁴³ Négy rendes és három helyettes tanárt hívtak be katonának. Komoly gondot okozott tehát a hadba vonult tanárok fizetése, ugyanis, mint a naplóból kiderül, a rendes tanárok eddig megkaphatták a fizetésük egy részét, amelyet a fenntartó testülettől, vagyis az egyháztól az iskolai pénztárba kaptak, de 1914 szeptemberében született egy olyan miniszteri leírát, „mely arról intézkedik, hogy a hadba vonult tanárok fizetéséből, ha tisztek, bizonyos részt le kell vonni”. Vagyis beigazolódott az, amitől a naplóíró félt: az állam levonta a fronton lévő tanárok fizetésének egy részét. Végül az iskolai tanács úgy határozott, hogy már a júliusi [1915] fizetésüket is ezzel a levonással kapják és az eddig illetéktelenül kiadott részt 1915. szeptember 1-jétől két év alatt 24 részletben levonják tőlük. A részletekben történő levonást Porcs János indítványozta, mire a püspök, Dr. Tüdös István is támogatta ezt.⁴⁴ Az nem derült ki a naplóból, hogy miért kellett ezt a részt levonni, az viszont egyértelmű, hogy a háború még ebbe a témába is beleszólt. Valószínűsíthető több korábbi bejegyzésből is, hogy az iskola működéséhez kellett a levont rész. A fizetésekre az iskola vigyázott, s valószínűleg onnan tudták a hozzátartozók kikérni, ahogyan maga Porcs János is tette Kálmán fia fizetésével, amit

---

⁴² Dr. Tüdös István ekkor a református püspök.

⁴³ HOM HTD, 53. 4500. 1. 20. Porcs János naplója. 1914. augusztus 20. 3038 p.

⁴⁴ HOM HTD, 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója. 1915.június 30. 3158 p.

aztán a fia kérésének megfelelően küldött el a fia családjának, illetve fizette ki belőle azokat a dolgokat, amelyekre Kálmán megkérte. Ebből arra lehet következtetni, hogy a háborúba behívott katonáknak nemcsak a harc jelentette a gondot, hanem az otthoniak is, hiszen sok család maradt családfő nélkül, így talán sokszor fizetés nélkül is. Így a hátszágban maradt családtagok esetleges mindennapi gondjai nagyon is összekapcsolódhattak a fronton lévőkével, nemcsak a harcok miatt. Kérdésként vetődik fel, hogy milyen állásoknál kellett megkapniuk az alkalmazottaknak fizetésüket vagy annak egy részét, hogy a családoknak legyen miből megélniük. Erről még később is szólni fogok a Takarékpénztár kapcsán, mert ott is felmerül ugyanez a probléma.

Az 1914-es évben az iskolák alapvetően rendesen tudtak működni: időben elkezdték az oktatást; de az első sebesültek hamar megérkeztek, így szükség volt az oktatás némi átszervezésére. Már 1914. szeptember 19-én ezt írja a naplójába Porcs János: „[...] Minthogy az állami elemi iskoláinkba betegeket szállítanak, elemi iskoláinkba a délutáni órákban az állami iskolai tanulók fognak járni.”⁴⁵ Tíz nappal később azonban azt írja, hogy a kolera miatt minden iskolát be kellett zárni, így a tanítás egy ideig szünetelt.⁴⁶ Arról azonban nincs információ a naplóban, hogy kolerajárvány mikor volt vagy volt-e egyáltalán az iskolában. Lehet, hogy a katonákon keresztül terjedt el egy járvány? A víz nem lehetett fertőzött, mert akkor máshol is sok lett volna a kolerás beteg. Elképzelhetőnek tartom, hogy ez már szintén a háború következménye volt.

Mint már fentebb is említettem, az iskola egyes tanárai nem tudtak kimaradni a harcokból és behívták őket katonáknak, ami azt jelentette, hogy bármikor eleshettek a csatatéren. Az elesett tanárokról, kiket Porcs János is ismert, megemlékezett naplójában és írt pár sort róluk. A legjobban Szombaty Kálmánról emlékezett meg. A főgimnázium a kolozsvári főleányiskolától kapott gyászjelentést a szomorú hírrel, hogy Szombaty Kálmán tanár úr elesett Kirlibabánál 1915. január 21-én. Lajosfalván temették el. Porcs János így emlékezett róla naplójában: „Szegény Szombaty Kálmán! – Mintha most is hallanám egyik kedves dalát:

Már ezután úgy élem világom,
Rezes csákóm a szemembe vágom.
Jobb szememről bal szememre vágom.

---

⁴⁵ HOM HTD, 53. 4500. 1. 20. Porcs János naplója. 1914. szeptember 19. 3053 p.

⁴⁶ Uo. 1914. szeptember 29. 3057 p.

Az I. világháború mindennapjai

Csak a szabadságos kis könyvemet várom.”⁴⁷

Ezután egy rövid megemlékezést tartottak róla. A tanárok a háború előtt évente ötször-hatszor, a hónap első szombatján összejöttek egy megrendezett közös vacsorán, aminek a szervezésében Szombaty igencsak kivette a részét. A társaság lelke volt, hiszen mindig azon fáradozott, hogy a közösséget jó kedvre derítse.⁴⁸ Mindig fájó dolog elveszteni egy számunkra kedves embert, de a háború felfokozza ezt az érzést, mert egymás után sok kedves embert veszít el gyakorlatilag mindenki. A naplóban is több helyen tesz említést Porcs azokról, akikről éppen akkor kapja a hírt, hogy meghaltak. „A háborús gyászok mindig különlegesek.”⁴⁹ A háború idején felborul a generációk normális sorrendje, hiszen először a fiatal férfiak esnek el az ütközetekben.⁵⁰ Porcs Jánosnak ilyen szempontból szerencséje volt, hiszen mindkét fia visszajött a háborúból.

1915. április 15-én az egyházkerületi felsőbb leányiskola épületét lefoglalták a német sebesült katonák részére. Emiatt a tanulókat haza kellett küldeni, az internátusban levő gyermekek szüleinek pedig táviratozni kellett, hogy a gyermekeik hazaszállításáról gondoskodjanak. Ennek köszönhetően az év végi vizsgákat sem tartották meg. A bizonyítványt viszont a szokott időben kapták meg, értékelésüket pedig úgy oldották meg, hogy az eddig tanúsított előrehaladásuk alapján kaptak jegyeket. Csak a gyengék és a magántanulók képeztek kivételt, mivel nekik a készülségükből vizsgáznuk kellett.⁵¹

A napló alapján a háború kezdetét követően már az első tanévet sem tudták rendesen befejezni az érintett iskolában. Felmerül a kérdés, hogy országosan hány iskola maradhatott, amelynek az épületére nem volt szükség valamilyen katonai funkcióra, akár katonai kórházként. A fronton történt események tehát ilyen módon közvetlenül is visszahatottak a hátország életére. Maga a tanítás tehát tovább tudott volna viszonylag zavartalanul folyni az egyházkerületi felsőbb leányiskolában, de az iskola épületének sebesültek ápolására való lefoglalása mindezt ellehetetlenítette.

Még egy érdekes dolgot árul el ez a bejegyzés: ezt az épületet kizárólag a német sebesülteknek tartották fent, tehát hiába harcoltak egy oldalon a magyarok és a németek, a sebesülteket külön ápolták. Ez még azt a kérdést is felveti, hogy vajon ugyanazt az ápolást és ellátást kapták-e a magyar és a német sebesültek. Az nem derül ki a naplóból, hogy németek alatt az osztrákok (is) érthetőek-e. Valószínűleg inkább osztrákokról lehet szó, mivel az

---

⁴⁷ HOM HTD, 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója. 1915. január 29. 3108 p.

⁴⁸ Uo. 1915. január 29. 3108 p.

⁴⁹ Audoin – Rouzeau, Stéphane – Becker, Anette: 1914 – 1918, Az újraírt háború. Budapest, 2006. 166 p.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ HOM HTD, 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója. 1915. április 14. 3132 p.

Osztrák-Magyar Monarchiához tartoztunk, de mindez a naplóból sajnos nem egyértelmű. A sebesültek külön ápolását viszont ez a feltevés mindenképpen alátámasztja.

A főgimnázium épületét csak később foglalták le, méghozzá 1915. április 29-én. Először csak a földszintet, majd a következő héten már az emeleket is.⁵² De a tornaterem sem maradt üres.⁵³

Mivel így iskola épülete nem maradt a református egyháznak, ezért az igazgató megkérte a Polgár egyletet, hogy segítse ki őket néhány helyiséggel. Így a Polgár egylet ülésén az volt a napirendi téma, hogy mely termeiket tudnák átadni a főgimnáziumnak tanterem gyanánt egy hónapra. Végül az olvasótermet kapták meg, valamint felhatalmazták a munkás szakszervezetet, hogy „az általa bérelt helyiségeket is átengedje a gimnázium részére”.⁵⁴

1915-ben az iskolakezddést október 1-jére tűzték ki. „Gróf Haller József elnök [az iskola tanácsé] útján ugyanis felkértük [az iskola tanács] gróf Tisza István miniszter elnököt és a közoktatásügyi minisztert, hogy vegyék rá a hadügyminisztert, hogy az épületünkben levő betegeket helyeztesse át az üresen álló Rudolf kaszárnyába, az iskolát pedig adja vissza rendeltetésének. – A biztos és hivatalos értesülés még hiányzik, de, úgy tudjuk, hogy eljárásunk sikeres lesz. – [...] Itt [Tiszán inneni egyházi kerület felsőbb leányiskolájának felügyelő bizottsága] is abban a reményben intézkedtünk, hogy a katonai kórházat az intézetből elviszik, és október 1-én ott is el lehet kezdeni a tanítást”.⁵⁵ A kívánsága teljesült az iskola vezetésének és 1915. szeptember 22-én a beteg katonákat elhozták az iskolai épületekből. Természetesen ezután alapos tisztítás és fertőtlenítés következett.⁵⁶ November 3-án a felsőbb leányiskolát be kellett zárni, mert internárusában kanyarós betegek voltak, így a tanítást 14 napig szüneteltették.⁵⁷

A Rudolf kaszárnya szeptemberben üresen állt, tehát valószínűleg előtte is. De akkor miért nem ott rendezték be az ideiglenes katonai kórházat? Pedig akár ez is lehetett volna a sebesültek ápolására kijelölt eredeti hely. Valószínűsíthető, hogy a háború idején korántsem volt idő és lehetőség a legjobb megoldások megkeresésére, de az is lehet, hogy ha ezek tényleg osztrák katonák voltak, hogy az osztrákok nem is sokat gondolkodtak a megoldáson: hely kellett a katonáknak, s csináltak nekik a számukra legegyszerűbb módon.

---

⁵² Uo. 1915. április 30. 3139 p.

⁵³ Uo. 1915.május 31. 3149 p.

⁵⁴ Uo. 1915.május 1. 3139 p.

⁵⁵ Uo. 1915. augusztus 18. 3177 p.

⁵⁶ Uo. 1915. szeptember 22. 3187 p.

⁵⁷ Uo. 1915. november 13. 3207 p.

3.3. A Takarékpénztár

Porcs Jánosnak nemcsak a főgimnáziumban és a felsőbb leánygimnáziumban volt fontos szerepe, ahol az iskolák igazgatóságában tevékenykedett, hanem egyéb helyeken is, például a Takarékpénztár vezetőségében vagy a városi tanácsban.

A Takarékpénztárban 1914 szeptemberében Lichtenstein László⁵⁸ elnök jelentést tett az augusztus hónapról. Ez tartalmazta a háború befolyását a gazdaságra, a pénzintézetekre, de kiemelte a Takarékpénztárra tett hatását is. Porcs János úgy vélte az előző hónap összefoglalójáról, hogy „ez tanulságul szolgálhat az utánunk következőknek is, ha valamikor hasonló körülmények közé jutnának”. Lichtenstein ígérte, hogy az elkövetkező időkben a kimutatást folytatni fogja.⁵⁹ A naplóban azonban csak egyszer-számra említi meg a kimutatásokat, olyan szinten, hogy voltak, de részletesen nem ír róluk, így pontos tartalmuk ismeretlen előttem. Mindenesetre erősen valószínűsíthető az előbbi idézet alapján, hogy egyértelműen ki tudták mutatni a háború negatív befolyását a gazdaságra és a pénzintézetekre.

1914. szeptember 29-én Lichtenstein László elnök, Bartányi Gyula ügyész, Győri Ödön és Porcs János abban állapodtak meg, hogy az értékeket a Pesti Első Takarékpénztárba szállítják. Az összeírást ekkorra már elkészítették, és a szállításhoz „külön vagyont és őrizőt”,⁶⁰ kaptak. A ládák átadása miatt majd a fővárosba utaznak, hogy ott Horváth Árpád és Zoltán Ferenc hivatalnokoknak azokat átadják. „Az értékek elszállítását akkor fogjuk végrehajtani, ha arra halaszthatatlanul szükségünk lesz. – Én abban a véleményben vagyok, hogy ezt a szükséges időt megtudhatjuk az osztrák-magyar bank fiókjának elköltözéséről”.⁶¹ Tehát megkezdődik a vagyonmentés, bár nem fejvesztve.

A háború megindulásával megindultak a hadikölcsönök⁶² előjegyzései is. A napló szerint 1914. november 19-ére már 800.000 koronánál többet jegyeztek elő.⁶³ November 20-án maga Porcs János is előjegyzett egy 1000 koronás hadikölcsönre.⁶⁴ November 21-én a takarékpénztár ¼ millió koronát jegyzett már. Azonban az intézetnél bejelentett jegyzések már meghaladták az egy millió koronát és Porcs János becslése szerint hétfőre már a két milliót is átlépik. Ezekből azonban alig 1% a készpénz befizetés, mert a többi a betétekből

---

⁵⁸ A Takarékpénztár elnöke.

⁵⁹ HOM HTD, 53. 4500. 1. 20. Porcs János naplója. 1914. szeptember 19. 3053 p.

⁶⁰ Uo. 1914. szeptember 29. 3057 p.

⁶¹ Uo. 1914. szeptember 29. 3057 p.

⁶² A háborús kiadásokra szánt államkölcsön.

⁶³ Uo. 1914. november 19. 3078 p.

⁶⁴ Uo. 1914. november 20. 3079 p.

kapja a fedezetét.⁶⁵ És a jóslat be is vált. November 23-án hétfőn, csak ennél az egy intézetnél 2.250.000 koronára rúgtak az előjegyzett hadikölcsönök. „Ez a jegyzés utolsó napja; de ebben még nincs azok jegyzése, kik a hivatalban várták, míg a sor rájuk kerül.”⁶⁶

Porcs János 1914. november 25-én a Takarékpénztárban vette át a hadikölcsönre a 975 koronáról szóló elismervényt, amivel egyezer koronás kötvényt jegyezhetett, és fizetés céljából ott hagyta a betétkönyvét.⁶⁷ Mindez azt jelenti, hogy az egyezres kötvényért 975 koronát kellett csak fizetnie. A kötelezvények címe egyébként „Járadék kölcsön” volt, melynek értéke 1000 korona. Ezekben 20 szelvény van, melyek 1915. május 1-jén és 1915. november 1-jén esedékesek. Egy-egy szelvény értéke 30 korona.⁶⁸ Porcs János többször is előjegyzett hadikölcsönre és mindig 1000 koronásra, de ezeket a momentumokat általában csak megemlíti a naplóban.

A háború ellenére a Takarékszövetkezet akadálytalanul működött, ennek ellenére az ott dolgozók közül is jó pár hivatalnokot és szolgát besoroztak. Az ő fizetésükről a végrehajtó bizottságnak kellett tárgyalnia, melynek Porcs János is a választott tagja volt. Lichtenstein vezérigazgató elnök mutatta be 1915. szeptember 15-én a hivatalnokok és szolgák fizetésének „berendezését”: „E szerint a tiszti rangban levő katonák fizetésük 60%-t fogják kapni, ha családostok, 30%-t, ha nőtlenek. A családostoknál minden gyermek után 5% jár. A legénységi állományban levők egész fizetésüket kapják. – Bemutatta egyszersmind azt a kimutatást is, mely a drágasági pótlékról szól. – E szerint minden szolgálatban maradt hivatalnok fizetésének 10%-t kapja egész évre egyszerre.”⁶⁹ Ez nagyon tisztességes fizetési berendezkedés, mert aki tiszt, az a katonaságban is többet kap, mint aki csak közlegény, így neki elég a fizetésének kisebb hányada is. Ellenben a közlegény egész fizetését megkapja, és mondhatni, a hadseregben kapott pénze, pedig akkor „zsebpénz” lehet. Odafigyeltek a családostokra is és gyermekenként plusz 5%-nyi fizetés jár, ezzel is segítve a családokat. Ez megoldás egy nagyon emberközpontú Takarékpénztárról tesz tanúbizonyságot.

Világosan látszik, hogy mindenütt meg kellett ezzel a gonddal küzdeni a hátszágban, bár az nem derül ki a naplóból, hogy ezeknek az intézkedéseknek mi volt a törvényi háttere. Logikusan végiggondolva a dolgokat, az szintén egyértelmű, hogy ha a harcoló férfiak családjai nem kapnak semmilyen pénzt, mert a családfő harcol, akkor a hátszágban az élet teljesen ellehetetlenül. Tehát valahogyan meg kell oldani a háború finanszírozása mellett,

---

⁶⁵ Uo. 1914. november 21. 3079 p.

⁶⁶ Uo. 1914. november 23. 3080 p.

⁶⁷ Uo. 1914. november 25. 3081 p.

⁶⁸ Uo. 1915. április 13. 3132 p.

⁶⁹ HOM HTD, 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója. 1915. szeptember 15. 3184 p.

hogy az egyébként dolgozó férfiak „bérüket”, vagy legalább annak egy részét, megkapják. Ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy azok, akik kifizetik ezeket a béreket, el nem végzett munkákért fizetnek, hiszen ezek az emberek most nem tudnak dolgozni, mert harcolnak valahol. Ez viszont mindenképpen nehezíti a hátszág gazdasági helyzetét, hiszen sokkal kevesebb ember munkájából kell kitermelni a fizetéseket azoknak is, akik most a fronton vannak.

3.4. A városi közgyűlés

A Takarékpénztárban betöltött pozíciója mellett Porcs János mint választott tag részese volt a városi közgyűléseknek és rendszeresen látogatta is őket. Ez azt is mutatja, hogy Miskolc sorsát nagyon is a szívében viselte.

1914. november 12-én a közgyűlés összes tárgyát a háborús idők miatt megkívánt intézkedések tették ki.⁷⁰ Ennél több részletet azonban nem közöl. A naplójában hamarabbról nem találtam információt arról, hogy ezen időpont előtt is napirenden lett volna a háború, bár valószínűsítem, hogy igen. Általában csak annyit ír, hogy a városi közgyűlésre ment. Ebből pedig nem sok részlet derül ki. Viszont az már sokkal többet mond, hogy 1914. november 14-én az Igazságügyi Palotába ment, ahol az 1915. évben szükséges 240 rendes és 80 pótesküdtet választották meg, de a miniszteri utasítás miatt a 42 éveseknél fiatalabbakat kihagyták.⁷¹ Mindez természetesen a háború miatt van így, mert a fiatalabbak nagy része már mind be van sorozva és, aki valamilyen oknál fogva még nincs, azok se tölthessenek be pozíciót, mert ha katonák lesznek, akkor nem fogják tudni ellátni a tisztségüknek megfelelő feladataikat.

Pontosan emiatt okozott problémát a tisztújítás is, amit a polgármester terjesztett elő. Úgy kellett volna a tisztújítást megejteni, hogy tiszti ügyészi hivatalt nem választanak, mert erre a pozícióra olyan ember pályázhatna, aki a csatatéren van. A polgármester amúgy is meg akarja előzni a polgárok közti nagyobb súrlódást az újításnál. Porcs János azonban elmondta, hogy csak arra szavazhat a tisztújító bizottság, akit a jelölő bizottság jelöl és csak azok közül jelölhetnek, akik pályáztak is. Sokan vannak olyanok, akik azért esnek el a pályázás lehetőségétől, mert vagy elzárt helyen vagy éppen fogságban vannak. Porcs úgy látta, hogy nem tudják a tisztújításnál betartani a törvényt, ezért javasolta, hogy kérjék a minisztertől a főügyész tisztjére való választás elhalasztását. A főispán erre azt válaszolta, hogy a főpolgármester már folyamodott az elhalasztásért, de a miniszter nem engedte, így a főispán

---

⁷⁰ HOM HTD, 53. 4500. 1. 20. Porcs János naplója. 1914. november 12. 3075 p.

⁷¹ Uo. 1914. november 14. 3075 p.

fog folyamodni azok helyett, akik ezt nem tehetik meg. A főügyész posztjára való választást végül úgy halasztották el, hogy a meghalt pénztárnok helyének a betöltését is elnapolták. A közgyűlésen mindezt elfogadták.⁷²

December 22-én a törvényhatósági bizottság tisztújító ülésén a hadszíntéren lévőket és a foglyokat is mind jelölték, de nem mindegyik pályázhatott. Helyettük a főispán pályázott. Azoknál a hivatalnokoknál, akik katonai szolgálatra vonultak be és újra megválasztották őket, azoknál eldöntötte a közgyűlés, hogy nem alkalmazza azt a törvényt, miszerint aki egy hónapon belül nem teszi le a hivatali esküt, azt úgy veszik, hogy nem fogadja el a választást. Ahogy Porcs János is írja erre a naplójában: „Rendkívüli körülmények rendkívüli intézkedést követelnek.” Nem is gondolná az ember, hogy milyen komoly bonyodalmakat és fennakadásokat tud okozni a háború a különböző intézményekben. A naplóból kiderült problémák, melyek a hátszágban jelentkeztek a háború miatt, jóval szélesebb körűek, mint az elsőre látszik. A törvények alapvetően békeidőkre íródnak, s a háborúban hozott törvények biztos, hogy nem tudnak kiterjedni a hátszág mindennapjaira.

Fejtörést okozott a virilisták jegyzékének összeállítása is. Fontos kérdés volt a virilisjegyzék összeállításánál is, hogy a legtöbb adót fizetők névsorába beszámítható-e a hadi adó, melynek a kivetése csak 1915-re lett elrendelve. A többség szerint nem, viszont az adóhivatal másként intézkedett, így ennek az intézkedésnek az alapját még meg kellett vizsgálni, ami miatt a virilisták névsorának az összeállítását elhalasztották. 1915. november 23-án az igazoló választmány elkészítette a virilisták névsorát, ahová azonban bekerültek azok, akik a hadi adó beszámításával lettek vagy maradtak virilisták és arra a helyre kerültek, amely őket a hadi adó beszámítása alapján illeti.

A következő fontos kérdés az volt, hogy hol lehetne kijelölni azt a helyet, ahová a katonákat lehetne temetni egy helyre. Végül megtalálták a megoldást: „Erre a célra a tanács a tetemvári temető végében levő földeket kéri. Adna érte □ ölenként 4 koronát. Azokat a veresbugyiki földeket hajdanában az egyházfiak használták; most már a haszonbért pénzül kapják meg az egyház szolgálatában levők. A hármass bizottság tagjai [pénzügyi, gazdasági és temetőügyi bizottság] hajlandók a város kérelmét teljesíteni.”⁷³

A fent említett nehézségek mellett a város vezetőségének meg kellett oldania az élelmezéssel kapcsolatos problémákat, nehézségeket is, melyet a háború okozott. 1915 márciusában a lisztnél már érezhető volt a háború hatása, ugyanis elkezdtek fejadagonként adni. A város lisztszükségletének a biztosításáról 1915. március 10-én tanácskoztak a

---

⁷² Uo. 1914. november 30. 3082 p.

⁷³ HOM HTD, 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója. 1915. március 6. 3117 p.

városházán: „A liszt készlet összeírására azt a megjegyzést tettem [Porcs János], hogy meg kellene nyugtatni a közönséget, hogy a meglevő lisztjét és életneműjét nem veszik el addig, míg a többiekről másként gondoskodhatnak. – Erről a polgármester biztosította az értekezletet. – Azt is megjegyeztem, hogy az eladásnál a torlódást meg lehet akadályozni azzal, kiki tudja, hogy melyik üzletbe és melyik napon mehet vásárolni. – Erre a polgármester azt mondta, hogy az egyes kereskedők is elintézhetik azt, hogy melyik napon melyik utca lakosai mehetnek vásárolni. – Szóval a megjegyzésem nem volt felesleges. – Észrevettem, hogy a polgármester feljegyezte azokat, tehát előlegesen erre még nem gondolt.”⁷⁴ 1915. május 18-án a város lakói különös kedvezményül az ünnepre kalácshoz való lisztet kaptak. Mindegyik család annyi kilót, ahány tagból áll, vagyis amennyi gyúrolisztet kapnak.⁷⁵

Fontosnak tartották még, hogy a városi kertészetről szóló szabályrendelet alkossanak. Ennek lényege a zöldségtermelés a város részére, őszibarack termesztése és árulása, fák ültetése a kopár helyekre, utcák, és a Népkert szépítése.⁷⁶ A háború alatt miért olyan fontos az utcák és a Népkert szépítése? Lehet, hogy úgy gondolták, a háború hamarosan be fog fejeződni, így minden probléma nélkül szépülhet a város, vagy ezeket a munkálatokat az orosz hadifoglyokkal végezték, így a rendelet tulajdonképpen egyfajta közmunkának is felfogható, bár a napló nem említi ezen rendelet milyenségét. A zöldség- és gyümölcstermesztés azonban nagyon is jó döntés, hiszen ezzel a város élelmezésének egy részét meg tudják oldani, valamint a többletet el is tudják adni, ami plusz bevétel a városnak.

A háború egyik velejárója az áremelkedés. Bár a naplóban Porcs János nem panaszkodik erről folyamatosan, de állat vásárlása vagy egyéb szükséges élelmiszer megvásárlása esetén leírja, hogy a háború adott évében mennyit fizetett érte és a háborús időszak előtt mennyibe került. Ugyanez elmondható nem csak az élelmiszerről, hanem a bérkocsik áráról, a tüzelni való fa összegéről és ugyanez elmondható minden árucikkről, valamint szolgáltatásról.

A háború másik hozadéka a lerombolt területek, települések, mellyel a közgyűlés is foglalkozott 1915-ben. Társadalmi úton, de az állami mozgalommal szövetkezve Zemplén vármegyének az oroszok által elpusztított egyik faluját kellett felépíteniük. A kiválasztott falu Újszomolnok volt. A polgármester elmondta, hogy a főispánnal együtt már bejárták ezt a vidéket és együtt választották ki ezt a helységet. A mellette fekvő Polány nevű falut Borsod vármegye építi fel. A gyakorlati kivitelezésre a főispánnak volt egy terve, melyet elő is adott

---

⁷⁴ Uo. 1915. március 10. 3118 p.

⁷⁵ Uo. 1915. május 18. 3144 p.

⁷⁶ Uo. 1915. december 23. 3223 p.

és „mely már Borsod vármegyében szép sikert eredményezett”. A gyűlésen mindehhez még hozzá szólt Bizony Ákos is, aki ekkor Borsod vármegye országgyűlési követe volt, hogyha a szükséges 40.000 koronánál több gyűlne össze, akkor már most meg kell állapítani, hogy a fennmaradó összeget „a helybeli katonák árván maradt gyermekeinek felnevelésére vagy özvegyek segélyezésére fordíttassék”. Ezt a közgyűlés elfogadta.⁷⁷ A közgyűlés tehát a település újjáépítés mellett foglalkozott a hadi árvákkal és özvegyekkel, valamint a hadi rokkantakkal is.

A városi közgyűlés mellett, mint lelkesz a református egyház ülésén is részt vett. Az ülés témája az egyházi adó kivetése volt az 1915-ös év utáni 3 évre, tekintettel a háborús időkre. „Erre nem láttuk alkalmasnak a mostani háborús időt és az ezzel járó drágaságot. – Csak azok adóját állapítottuk tehát meg, kik még eddig nem voltak felvéve az egyházi adóval megterheltek közé.”⁷⁸ Itt szintén egy nagyon emberséges hozzáállást láthatunk, hiszen így nem vetettek ki plusz vagy emelt adót, sőt csak azoknak kell fizetniük, akik eddig kimaradtak belőle. Az ilyen megfontolások mögött lehetnek olyan gondolatok is, hogy úgysem tudnának az emberek kifizetni több adót, mégis inkább az emberség az, ami érződik a naplóból. Tehát inkább a terheiken nem akartak szaporítani, s ezért született meg ez a döntés.

4. Személyes tapasztalatok

Bár a város vezetésében való részvételével, a Takarékpénztári bizottsági tagságának köszönhetően Porcs János nagyon is bele látott a háború okozta problémákba, nehézségekbe, mégis külön fejezetben taglalom azokat a konkrétumokat, melyeket ő maga is személyes problémaként írt le naplójában.

1914-ben még nem igazán érezhetők a naplóból a háború okozta nehézségek, de 1915-ben már egyre erősebben. Áprilisban még elég hideg volt, így fűteni kellett volna, de a fa fogyóban volt és a Fáskertből, ahonnan a fát szokták rendelni, nem hoztak nekik azzal az indokkal, hogy nincs. A városházán adtak neki egy bárcát⁷⁹, melynek felmutatása mellett fát tudott volna kapni, de ennek ellenére sem kapott fát. Majd a cselédet küldte fáért, 2 m bükkfáért és 2 m tölgyfáért, de csak 1 m bükkfát kapott. „Ez is a háború nyomorúságához tartozik; mert a diósgyőri szekereket és lovakat is a háború apasztotta le, holott az erdőből a

---

⁷⁷ Uo. 1915. szeptember 12. 3183 p.

⁷⁸ Uo. 1915. november 15. 3208 p.

⁷⁹ Igazolás

diósgyőriek szokták a fát a Fáskertbe hozni.”⁸⁰ Porcs János küldetett a fáskertbe fáért április 16-án és 17-én is, de azt az üzenetet kapta, hogy fát csak egy hónap múlva kaphat.⁸¹ „Ma már az én szobámban nem fűtöttünk”⁸² - írta fájón április 20-án. Mindez már tűrhetetlenné vált számára, ezért elment a polgármesterhez, hogy valami úton-módon szerezzen, mert a fakereskedő nem válaszolt a levelezőlapjára a fával kapcsolatban. A polgármesternél épp értekezlet volt és nem akarta megzavarni; mikor már jött el onnan, akkor összetalálkozott Nikkel tanácsnokkal, aki szintén a polgármesterhez jött. János elmondta neki, hogy mi ügyben van itt. Végül odatelefonált Nikkel tanácsos a Fáskertbe és kérdezte, hogy van-e fa a fáskertben. „A válasz az volt, hogy az emberek, kik fát hozhatnának, a háborúban vannak; a lovak és marhák a szántásnál vannak elfoglalva; e miatt meg nem mondható időig nincs kilátás arra, hogy a város részére a fás kertben fát tarthassanak.” Ezzel foglalkoztak a tanácsnok hivatali helységében, mikor megjelent Dr. Nagy Ferenc polgármester, akinek szintén elmesélte Porcs János, hogy mi járatban van. A polgármester azt javasolta, hogy kérdezzen rá a fakereskedőnél a fára, de Porcs neki is elmondta, hogy nem válaszolt a levelére. Erre a polgármester azt válaszolta, hogy a kenyérsütőben van elég fa, majd abból adnak. Este Nikkel tanácsos azt üzenté, hogy Porcs küldjön szekeret a kenyérgyárba fáért. A fa ára mázsánként 3 korona. A napló írójának most már csak utalványt kellett kérnie és szekeret kerítenie.⁸³ 28-án a tűzifa után járt és elment a kenyérgyárba, ahol már mondták neki, hogy jelezte Nikkel tanácsos, hogy félre kellett tenni neki fát. Végül szekerest is sikerült kerítenie. „Most már várom Asztalost [a szekerest], hogy valahára fához jussak. – Ennek a bajos állapotnak is a háború az oka. – Asztalos estig nem jelentkezett.”⁸⁴ Végül másnap, 29-én Asztalos meghozta a fát. „[...] A fa súlya 1820 kilogramm volt, ára 54 k. 60 f. – A hozatalért fizettem neki 6 koronát. – A fás kertből hozott egy méter bükkfáért április 1-én 9 koronát fizettem. – E szerint ilyen fáért 36 koronát kellett volna fizetnem. – A fa tehát 18 koronával, a behozatal 2 koronával lett volna olcsóbb. – Erre az egy dologra tehát 20 koronával kellett többet fizetnem, mint békés időben. – Pedig még a fa megkerítése is többszöri villamosozási költségbe, sok időbe és fáradságba került.”⁸⁵ Felvágták a nagy keservesen megszerzett fát, amelyet 60 korona 60 fillérért vett. 10 koronáért felvágták. A két szekér fa 18 mázsa és 20

---

⁸⁰ Uo. 1915. április 1. 3128 p.

⁸¹ Uo. 1915. április 17. 3133 p.

⁸² Uo. 1915. április 20. 3135 p.

⁸³ Uo. 1915. április 27. 3137 p.

⁸⁴ Uo. 1915. április 28. 3138 p.

⁸⁵ Uo. 1915. április 27-29. 3137-3138 p.

kiló volt. A favágással együtt 70 korona 60 fillérbe került a fa. „[...] Ez is egyik járuléka a háborúnak.”⁸⁶

A fa beszerzése is elég problémás volt, de a liszt fejadaggal is gondjai akadtak. „Tegnap délután elhozták hozzám az igazolvány című nyomtatványt. Csak ennek a közvetítésével jutunk ezután liszthez. Részemre havonként 24 kilo van megállapítva. – Ebből személyenként 5 kilo kenyérliszt és 1 k. gyúró liszt jut. – Minthogy bejelentéskor 26 k. lisztet írtam a jelentésbe, részemre csak május 1-től fognak lisztet utalványozni.”⁸⁷ Május 3-án hoztak először a kiszabott liszt mennyiségéből és minőségéből: 5 kg kenyérnek való és 1 kg gyúráshoz valót adtak. 3 korona volt az ára és havonként négyszer kaptak ennyit. „Ezzel be kell érnünk. – Szerencsére van még egy kevés tartalék lisztünk, melyből a kiszabott mennyiséget pótolhatjuk és a minőségét javíthatjuk.”⁸⁸ Május 18-án a város lakóinak kedvezményül adott kalácshoz való lisztből Porcs Jánosék 4 kilót kaptak, kilóját 88 fillérért. Még 18-án délután egy zsák lisztet kapott Porcs a malomból Ájus Ferenc⁸⁹ útján, így „egy ideig tehát kilátásunk van arra, hogy nem kell kukorica kenyeret ennünk”. Szabó Barna, Porcs János veje és Debreczeny Lajos, a napló írójának sógora elmondták, hogy egy 8 hetes malacot 42 koronáért akartak nekik odaadni⁹⁰, ami kifejezetten drágának számított akkor. Hogy a lisztjük elég legyen, Debreczeny Lajos és Porcsék egyik szolgája elutazott Mezőkeresztesre, hogy onnan 25 kiló liszttel térjenek vissza.⁹¹ Szeptember 29-én Porcs bejelentette, hogy a részére járó liszt mennyiségét igénybe szeretné venni, mivelhogy a feleségével és a két cselédjükkel együtt négyen vannak. Aláírt egy ívet, mely 32 kiló liszt kéréséről szól havonta, ebből egy személyre 8 kiló esik, egy kiló nullás liszt, két kiló gyúró liszt és 5 kiló kenyérliszt. Ez azt jelenti, hogy két kg liszttel többet számítanak fejenként, mint tavasszal, mikor négy személyre összesen csak 24 kiló volt a kiszabott mennyiség.⁹² November 30-án Porcs János bement a városházához, hogy az előjegyzett egy mázsa árpa átvételéről intézkedjék, azonban Csontó Dezső⁹³ azt mondta, hogy most nincs a városnak árpája; de már csütörtökön utalványozhat a részére.⁹⁴

Porcséknak olyan szempontból is szerencsájuk volt – a fa megszerzése és a liszt fejadag növelése mellett - hogy volt egy szőlőjük, melynek következtében bort nem kellett

---

⁸⁶ Uo. 1915.május 10. 3142 p.

⁸⁷ Uo. 1915. április 10. 3130 p.

⁸⁸ Uo. 1915.május 3. 3140 p.

⁸⁹ A városi tanács tagja.

⁹⁰ Uo. 1915.május 18. 3144 p.

⁹¹ Uo. 1915.június 12. 3153 p.

⁹² Uo. 1915. szeptember 29. 3189 p.

⁹³ A városi tanács tagja.

⁹⁴ Uo. 1915. november 30. 3214 p.

venniük, valamint a szőlőben gyümölcsfák is voltak és ott zöldséget is tudtak termelni, így ételmezésük költségeiből le tudtak faragni. A háború megmutatkozott a szőlőben dolgozó munkások összetételében is. Eddig zömmel férfiak dolgoztak ott, de mivel őket most behívták katonai szolgálatra, így a nők végezték az eddig férfiak által ellátott munkát. A háború alatt nemcsak az élelmiszer ára nőtt, hanem minden árucikké is. Ez is a háború következményének tekinthető.

Az áremelkedés mellett a különböző hiánycikkek is gondot okoztak, és jelezték, hogy megváltozott az élet. Mikor Porcs János felesége, Julianna megbetegedett, az orvos az asszonynak ásványvizet rendelt (Bikszedi és Ágnes vizet) ivásra, de „a kijelölt ásványvizet sem a boltokban sem a gyógyszertárban nem lehet kapni; mert a háborús idők óta azokat városunkba nem szállítják. – Igazán különleges orvosi rendelet, melyet teljesítenünk nem lehet.”⁹⁵

Mindezek mellett azonban még bevezették a villamos világítást a konyhába, a két árnyékszékbe, a kisebbik éléskamrába és az udvarra is helyeztettek egy lámpát.⁹⁶ (A vízvezetékét már 1913-ban bevezették.) Mindebből arra következtettek, hogy Porcs Jánosékat a háború nem tette tönkre anyagilag. Valószínűleg a több helyről kapott jövedelem mennyiségben is elég biztonságot adott nekik, így bár az árak drágulásából érezhető volt számukra a háború, mégsem jelentett gondot, hogy kifizessék a vízvezeték cseréjét 1916-ban, illetve bármilyen felmerülő költséget. Ugyanakkor mindez azt is jelentheti, hogy nem számítottak hosszan elhúzódó háborúra, mert akkor nem a ház modernizálására költöttek volna, hanem inkább tartalékolnak volna 'Ki tudja, hogy mi lesz?' alapon.

Maga Porcs János nagy pontossággal jegyezte fel a kiadásokat, s ő maga is többször tett összehasonlításokat a háború előtti időszakkal. Ez azt mutatja, hogy a gondolkodásában benne élt, hogy mi lenne, ha nem lenne háború és hogy alapvetően mennyivel jobb volt a háború előtt.

4.1. Levelek a frontról

Nehéz lehetett egy apának elfogadni azt a hírt, hogy mindkét fiát behívták katonának és a fronton kell harcolniuk. Életükért folytonosan aggódott, bár erről nem mindig írt a naplójában. 1914-ben és 1915-ben szinte minden héten kapott levelet a fiaitól. Szerencsége

---

⁹⁵ Uo. 1915.augusztus 9. 3174 p.

⁹⁶ Uo. 1915.június 19. 3155 p.

volt abban, hogy egyszerre mindig csak egy hadnagy fia volt a fronton (később főhadnagyi rangot kapott István és Kálmán is), mivel így kapták beosztásukat. Kálmán nevű fia a behívó után még egy darabig Miskolcon maradhatott, majd az ország nyugati részébe, Somorjára vezényelték, ahol főként szerb hadifoglyokat kellett őriznie társaival. Innen aztán Ausztriába, Mauthausenbe vezényelték őket, szintén foglyok őrzését kapták feladatul. István nevű fiát azonban szinte azonnal a keleti frontra, Galíciába vezényelték. Mivel ott lebetegedett, haza kellett térnie Budapestre, ahol még 1916 elején is kórházban ápták. István éppen hogy hazatért Magyarországra, Kálmán századát átvezényelték Galíciába, így az 1916-os évben folytonosan a keleti fronton harcolt, ami Porcs Jánosban folytonos félelmet váltott ki. Az 1916-ban Kálmán levelei megritkúlnak, mivel a keleti fronton egyre komolyabbá váltak a harcok.

A naplóban sokszor csak annyit említ, hogy levelet kapott Kálmántól vagy Istvántól. A levelek azon részét, melyek számára valamilyen jelentőséggel bírnak, leírja, de a leveleket egyszer sem idézi pontosan vagy teljes tartalmukkal. Van, hogy csak annyit említ meg, Kálmán fia a levélben leírja részletesen, hogy a Porcs János által felvett fizetésével hogyan bánjon, mit fizessen be belőle. István nevű fiánál sokszor még ennyit sem ír, csak annyit, hogy honnan kapott levelet tőle vagy egyáltalán csak azt, hogy levél érkezett Istvántól. Ugyanez megfigyelhető a Kálmán által küldött levelek naplóban történő említésénél is.

A keleti hadszíntéren történő eseményekről nem csak fiaitól értesül, hanem ismerősei is küldenek neki időnként levelet, mint például Adriányi Béla hadnagy⁹⁷, de más családtagoktól is érkezik levél, például az unokaöccsétől, aki szintén a keleti fronton harcol és ott is hal meg egy ütközetben.⁹⁸

A személyesen kapott levelek és az első kézből kapott információk mind bővítik Porcs János tapasztalatait a háborúval kapcsolatban. Fiai, rokonai és ismerősei által betekintést kaphatott arról, hogy milyen lehetett a fronton az élet. Mivel ez a naplóból nem derült ki, ezért Környeyné Gaál Edit *Az első világháború emlékei a népi kézíratos forrásokban és a szájhagyományokban* c. könyvéből próbálom meg felvázolni a fronton zajló életet. A katonák szállása változó volt. Hol a szabad ég alatt aludtak, hol kolostor-kaszárnyában, de előfordult, hogy istállóban, padláson vagy csűrben. A tiszteknek azonban ilyen szempontból a tisztek

---

⁹⁷ HOM HTD, 53. 4500. 1. 20. Porcs János naplója. 1914. október 27. 3070 p.

⁹⁸ HOM HTD, 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója. 1915. április 2. 3128 p.

pozíciójuknak köszönhetően sokszor kaptak a többi katonához képest kényelmesebb szállást.⁹⁹

Az élelmezés minden háború kulcsfontosságú része. Az élelmiszer szállításának lehetőségei, az élelem minősége sok mindent meghatároz a fronton tartózkodók életében. Ahogy az idő halad az élelmiszerkészletek egyre csökkennek, amely sokszor éhezésre ítéli a katonákat.¹⁰⁰ A szállás körülményei, az élelem minősége és nem meglepte sok áldozatot szed a frontvonalon, ugyanúgy, ahogy egy-egy ütközet.

4.2 Hírforrások

A frontról érkezett levelek mellett máshonnan is tájékozódott Porcs János. Az általa járatott napi- és hetilapokból, pl. *Miskolczi Hírlap*, *Pesti Hírlap*, olvashatott a frontokon történetekről és az ütközetekről. Arról nem tudni, hogy a szerzett információkat megbeszélte-e a feleségével vagy az ismerőseivel, rokonaival, de valószínűsíthető, hogy a bizottsági üléseken sokszor szó esett a háborúról, ahol az információk gazdát cserélhettek.

Porcs egyik naplóbeli kijelentése jól tükrözi újságolvasási szokásait és politikai hovatartozását: „A lapok folyamatosan hirdetik a fényes győzelmeinket. – Legutóbb a Máramaros szigeten levő orosz sereg előőrsét verték vissza Máramarosszigetre. – Fájdalommal olvastuk az ilyen győzelmet; mert a tény mégis az, hogy az orosz sereg egy része Galícián keresztül már Máramaros szigetre jött, holott a Kárpátokon áthatolást pár nappal ezelőtt még lehetetlennek tartották. Most, ha magyar hadsereg volna és annak a rendeltetése a magyar terület megvédése volna, bizonyosan nehezebb lett volna áthatolni a Kárpátok szorosain. – De a magyar sereg megteremtését, sőt a magyar vezénylet felállítását mindig ellenezte a királyi szó. – nem lehet erős az az ország, melynek királya sem bízik a nemzetben; mert a bizalmatlanság bizalmatlanságot szül. – Az a ridegség, mely a királyi családot a nemzettől századokon keresztül távol tartotta, most keservesen megbosszulhatja magát. – Az európai Török birodalmat már darabokra tépték, helyette az Osztrák-magyar birodalom lett Európa betegje. – Ez is összeomolhat egy pár évtized alatt, ha az uralkodó és a nemzet közt a rideg elzárkózottság és bizalmatlanság ezután is megmarad. – Minket nem

---

⁹⁹ Környeyné Gaál Edit: Az első világháború emlékei a népi kéziratok forrásokban és a szójhagyományokban. Debrecen 1985. 160-161 p.

¹⁰⁰ Környeyné: i. m. 161-162 p.

szeret senki; hogyan szerethetnénk tehát mi valakit? - Még abban sincs módunk, hogy magunkat védjük; hiszen nekünk a nagy birodalmat és a nagyhatalmi címet kell védenünk, ha ebben a védelemben elpusztulunk is. Pista fiam Körösmezőn volt. Ott jött be a muszka hadsereg, mely most Máramaroson ütötte fel székhelyét. - Azokat, a kik a határt őrizték, elseperte-e vagy csak elkergette? Folytonos aggódás, folytonos bizonytalanság! Mikor lesz már vége?”¹⁰¹ Porcs János véleménye a háborúról ebben az egy idézetben van összefoglalva a legjobban. Elítéli a háborút és folyamatosan aggódik és szenved a bizonytalanságtól, amit még nehezebbé tesz, hogy a háború végét nem látja senki. Az uralkodó családot hidegnek és elutasítónak találja a magyarokkal szemben és fájlalja, hogy a magyar katonák a nagyhatalmi státuszért halnak meg, nem pedig a magyar hazáért. Pedig, ha az uralkodó és a magyarok között szorosabb és melegebb lenne a viszony, akkor mind a hazáért, mind a nagyhatalmi pozícióért lehetne küzdeni. De ehhez bizalom kéne az uralkodó oldaláról a magyar nép felé, olyan bizalom, ami egy magyar hadsereg föllállítását is lehetővé tenné.

„A tegnapi lapok [1914. november 26.] a Kárpátok mellett vívott harcokról beszélnek. – Örömmel olvassuk a győzelmekről adott hírt; de engem elszomorít az, hogy az oroszoknak Magyarország területén szenvedett vereségéről szóló hírek azok és nem a határokon túl vívott győzelmek.”¹⁰² Ebből az idézetből jól látszik: nem fogadja el gondolkodás nélkül a híreket sem. Amit győzelemnek állítanak be, az lehet, hogy valójában vereség, hiszen ha Máramarosról kivertük az oroszokat, akkor ott kellett, hogy legyenek. Tehát igyekszik kihámozni a hivatalos tudósításokból az igazat, bár feltételezem, hogy ez nem mindig sikerülhetett. De amikor ilyen logikai bukfenc van egy-egy hírben, márpedig a tudósítások sietsége miatt ilyen akadhatott bőven, akkor könnyen kiszűrni az igazságot.

A háborús hírek sokszor hoztak fájdalmat olvasójának, hiszen egy-egy csatánál eszébe jutottak a Miskolcra eltávozott ismerősök, akik közül sokakat már nem láthatott viszont. Erről tanúskodik a következő naplóbejegyzés is: „Már a reggeli lapok hírdették, hogy Przemyśl vára a muszkák kezére jutott. – Állítólag az eleségek fogyott el a várban levőknek. A várban levő erődítéseket és hadiszereket elpusztították és úgy tették le fegyverüket. – A várban hír szerint 26 000 katona volt. Minthogy a városunkból sokan voltak a védők közt, egyszerre sokan jutottak muszka fogságba. – Ott volt Dr Kovács Kálmán ügyvéd, ki talán meg most sem értesült édesatyja haláláról, ott volt Halmay Béla városunk főjegyzője. Rázsó városi hivatalnok; Dr Ledig Dezső ügyvéd.”¹⁰³

---

¹⁰¹ HOM HTD, 53. 4500. 1. 20. Porcs János naplója. 1914. október 7. 3061 p.

¹⁰² Uo. 1914. november 27. 3081 p.

¹⁰³ HOM HTD, 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója. 1915. március 23. 30124 p.

A számára fontos újságból szerzett információk leírása mellett lejegyezte azokat a híreket is, amelyek egyáltalán nem voltak biztosak, mivel sem megerősítés, sem pedig cáfolat nem érkezett a hírrel kapcsolatban. Mivel ezek a híresztelések bizonytalanok, ő maga sem veszi komolyan őket. Erre jó példa Varsó bevétele: „Délelőtt az a hír volt a városban, hogy a németek Varsót bevették. – estig a hírt sem meg nem erősítették, sem meg nem cáfolták.”¹⁰⁴

4.3 Mindennapok

Az eddig leírtakból úgy tűnik, mintha Porcs János élete teljesen felborult volna. Ez amiatt van, hogy igyekeztem kiemelni azokat a momentumokat, idézeteket, melyek konkrétan a háborúhoz köthetőek. Most azonban a hétköznapiak következnek.

A napló tanúsága szerint a háború kitörése után az élet nagyjából ugyanúgy folyt tovább, mint a háború kitörése előtt. Porcs továbbra is mindennap járt a Takarékpénztár bizottsági üléseibe, ha a református egyház gyűlést hívott össze, akkor ott volt, ahogy a református főgimnázium, ill. a református felsőbb leányiskola igazgatósági ülésein is. A miskolci gőztéglagyárban, mint részvényes, szintén részt vett az igazgatósági üléseken, de a városi közgyűléseket is szorgalmasan látogatta. A napló alapján azt mondhatjuk, hogy ahol beletartozott a vezetőségbe, ott minden gyűlésen részt vett. Kivétel akkor, ha nagyon rossz volt az időjárás vagy, mikor gyenge szeme miatt már nem tudott elmenni.

Mindennaposak voltak a névnap-i köszöntések is, melyre nagyon odafigyelt. Olyannyira, hogy általában az üdvözlőlapot jóval hamarabb feladta, hogy időben megérkezessen a jókívánság, de a társasági életről sem kellett lemondani a háború alatt, mivel szinte mindennap meglátogatta valaki, sőt volt, hogy a vendég ebédre vagy vacsorára is ott maradt. Családtagjaival hetente többször is találkozott, ahogy a város és a Takarékpénztár vezetőivel is. Nagyon szeretett kártyázni Porcs, ezért elég gyakran ment a Polgár egyesületbe, ahol eme szenvedélyének hódolhatott. Ezen szokásai a háború alatt sem változtak.

Bár foglalkozik az oroszokkal és a keleti fronttal, de az leginkább gyermekei miatt van, ezért is ír a családjáról sokkal többet a háború alatt. Többször ír távollévő unokáiról, akik Hódmezővásárhelyre mentek az édesanyjukkal, az anyai nagymamához. Ott született meg 1915-ben a legkisebb unokája is, Sárka, akit még egy év elteltével sem láthatott. Többször

---

¹⁰⁴ HOM HTD, 53. 4500. 1. 20. Porcs János naplója. 1914. december 18. 3089 p.

fel is teszi a kérdést: „Ki tudja, mikor látjuk? vagy látjuk-e?”¹⁰⁵ Kérdése érthető, hiszen 1916-ra a szeme nagyon elromlott és azt sem tudhatta, hogy a család mikor tér haza Miskolcra. Elképzelhető, hogy a háború befejeztével, mikor Kálmán is már hazatérhet szeretteihez. Azt pedig nem lehetett tudni, hogy ez a pillanat mikor jön el. A háborús évek alatt a családja iránti odafigyelése nagyon megnőtt. Egyik legboldogabb pillanatai közé tartozott, mikor második felesége halála után a lánya és családja hozzá költöztek. Ekkor érezte azt, hogy most már igazán van családja, akivel együtt élhet.

Családja mellett azonban ott voltak a mindennapos vezetőségi teendői. A háború ideje alatt jellemző, hogy az ülések időtartama elhúzódott, ami a megoldandó problémáktól függött, illetve attól, hogy az ülés résztvevői miként tudtak megegyezni. Kötelességei nehézségéről nem ír és nem is panaszkodik. Hajlott kora ellenére is nagyon aktív a városi életben. Hivatali kötelességeit ugyan nem mulasztja el, de a napló alapján semmi sem utal arra, hogy esetleg a nehéz időkben jótékonykodna. Egyetlen egy eset van, amikor adakozik, mikor egy kéregető katonának ad néhány fillért. Amit még megtesz, feltehetően hazája iránta kötelességéből, az a hadikölcsönök vásárlása.

Magyarország helyzetéről csak egyszer-kétszer tesz említést. Leginkább a saját környezetére, a családjára és Miskolc városára koncentrál, ami azt jelzi, hogy számára ezek a legfontosabbak.

---

¹⁰⁵ Uo. 1914. december 12. 3088 p.

V. Összegzés

Összességében véve azt mondhatjuk, hogy Porcs János napló igen értékes forrás, azoknak, akik a mindennapokat kutatják, mivel betekintést enged egy olyan ember életébe, aki komoly szerepet vállalt Miskolc városának a vezetésében, illetve a református iskolák irányításában. Így nem csak Porcs János mindennapjait láthatjuk a világháború alatt, hanem a város mindennapjaiba is beleláthatunk valamennyire.

A háború idején befejeződő napló testközelbe hozza a háborút és már nem mint nagy történelmi mozzanat látszódik, hanem mint személyes megélés, tragédia. Porcs János ellenezte a háborút és szenvedett tőle. Hajlott kora miatt nehéz volt alkalmazkodnia a háborús helyzethez, amit két fia frontszolgálatra sem könnyített meg. A lelkesedés, amellyel a fiatalok bevonultak katonának, nem tükröződik a napló bejegyzéseiben.

Öreg kora ellenére igen aktív életet élt, hiszen az elvállalt pozíciói feladatokkal jártak, amiket kötelességtudóan teljesített, még a háború alatt is. A mindennapokat igyekezett úgy élni, mint a háború előtt, de az élet mégsem volt ugyanaz, bár 1916-ban nincs olyan sok háborúra vonatkozó bejegyzése, mint 1914 vagy 1915-ben, ami azért lehet, mert a háború az élete részévé vált, már hozzászokott, így nem jelent akkora újdonságot, mint az első másfél év.

Mivel a napló 1916-ban véget ér, így nem tudni, hogy a háború végét hogyan élte meg és Trianonról hogyan vélekedett, sőt azt sem ismerjük, hogy magáról a Horthy Miklós kormányzóságáról mi volt a véleménye. A régi világ, melyben élete nagy részét töltötte, összeomlott és egy új kezdett kibontakozni. Idős emberként ezt hogyan látta, miként élte át? Erre választ valószínűleg nem kaphatunk, mert élete végére megvakult és az évek alatt rohamosan romlott a szeme, ami még egy ideig nem zavarta az írásban és a levelek olvasásában, de az újságokat már felolvasták neki.

94 éve alatt sok történelmi eseménynek szemtanúja volt. Gyermekként láthatta az 1848/49-es szabadságharcot, mint érett férfi véleményt alkothatott az 1867-es kiegyezésről és hajlott korára végignézhetette, ahogy egész Európa lángba borul. 60 éven át vezetett naplója apró adatokkal színesíti az eseményeket, mellyel csak még árnyaltabbá válik a történelem.

VI. Irodalomjegyzék

Szakirodalom

Audoin – Rouzeau, Stéphane – Becker, Anette: *1914 – 1918, Az újraírt háború*. Bp., L'Harmattan Kiadó, 2006

Csíki Tamás: *A mindennapok emlékezete a paraszti társadalomban*. (kézirat)

Dobrossy István: *Miskolc írásban és képekben*. 10. köt. Miskolc, Borsod – Abaúj – Zemplén Megyei Levéltár - Miskolci Idegenforgalmi és Kulturális Iroda, 2003

Fónagy Zoltán: *A mindennapok története – Antropológiai perspektívák a német társadalomtörténet-írásban*. In.: Nemzeti és társadalmi átalakulás a XIX. században Magyarországon. (szerk.) Orosz István – Pölöskei Ferenc, Bp., Korona Kiadó, 1994

Gyáni Gábor: *A hétköznapiak historikuma*. In.: A hétköznapiak historikuma, (szerk.) Dusnoki-Draskovich József – Erdész Ádám, Gyula, Békés Megyei Levéltár, 1997

Gyáni Gábor: *Az utca és a szalon*. Bp., Új Mandátum Könyvkiadó, 1998

Gyáni Gábor: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése*. Bp., Napvilág Kiadó, 2000

Környeyné Gaál Edit: *Az első világháború emlékei a népi kéziratos forrásokban és a szájhagyományban*. Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem, 1985

Leszih Andor: *Régi Miskolci Krónikások*. In: Borsodi Szemle, 1959. III. évf. 3. sz. 23-24

Philippe Lejeunne: *Önéletírás, élettörténet, napló*. Bp., L'Harmattan Kiadó, 2003

Somogyi Gábor: *A rokon családok története*. In.: Somogyi Gábor: A Somogyi család története (Különnyomat), Bp., 2008

Folyóiratok

Somogyi Gábor: *Porcs János miskolci lelkész, tanár önéletírása*. In.: Széphalom, A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve (Különnyomat), Sátoraljaújhely, 2008. 18. kötet

Források

Herman Ottó Múzeum: Herman Ottó Múzeum, Történeti Dokumentációs Gyűjtemény (HOM HTD), 53. 4500. 1. 20. – 53. 4500. 1. 21. Porcs János naplója

Herman Ottó Múzeum: Herman Ottó Múzeum, Történeti Dokumentációs Gyűjtemény, 68. 2. 39. Fényképek